

МЕЖДУНАРОДНА МИСИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА ИЗБОРИТЕ

Република България – предсрочни парламентарни избори, 5 октомври 2014 г.

СТАНОВИЩЕ ЗА ПРЕДВАРИТЕЛНИ НАБЛЮДЕНИЯ И ЗАКЛЮЧЕНИЯ

София, 6 октомври 2014 г. – Настоящото становище за предварителни наблюдения и заключения е резултат от съвместните усилия на Службата за демократични институции и права на човека на ОССЕ (ОССЕ/СДИПЧ) и Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (ПАСЕ).

Дорис Фиала (Швейцария) оглави делегацията на ПАСЕ. Посланик Одри Гловър (Обединеното кралство) е ръководител на Ограничената мисия за наблюдение на избори (ОМНИ) на ОССЕ/СДИПЧ, започнала работата си на 9 септември.

Оценката се прави с цел да се определи дали изборите са в съответствие с ангажиментите на ОССЕ и стандартите на Съвета на Европа, както и с международните задължения и националното законодателство. Настоящото становище за предварителни наблюдения и заключения се представя преди приключването на изборния процес. Окончателната оценка на изборите ще зависи, до известна степен, от провеждането на останалите етапи от изборния процес, включително преброяването, изчисляването и обявяването на резултатите и разглеждането на евентуални сигнали и жалби след изборния ден. ОССЕ/СДИПЧ ще изготви всеобхватен окончателен доклад, който ще включва препоръки за евентуални подобрения, приблизително осем седмици след приключване на изборния процес. Делегацията на ПАСЕ ще представи своя доклад на Постоянния комитет в Брюксел на 18 ноември.

ПРЕДВАРИТЕЛНИ ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Парламентарните избори от 5 октомври се проведоха на фона на политическа и икономическа криза и в условия на недоверие на избирателите към политиката и политиците. Изборната обстановка се характеризира с изборна и политическа умора, тъй като това са третите избори за период от 18 месеца. За пореден път, обвинения в купуване и продаване на гласове, контролирано гласуване и други изборни нередности, от всички посоки, помрачиха кампанията и повлияха върху общественото доверие в почтеността на процеса.

Едновременно с това, изборите се проведоха в спокойна обстановка, а основните свободи на изразяване, сдружаване и събирания, бяха зачетени. Отбелязани бяха някои случаи на неспазване на разпоредбите за провеждане на кампании. Централната избирателна комисия (ЦИК) наложи забрана върху някои агитационни материали, в това число и видеоматериали. Някои политически партии понякога провеждаха предизборните си прояви в общински или държавни помещения в нарушение на закона, или пък предлагаха материална изгода на гласоподавателите. В кампанията липсваше съдържателност и понякога придобиваше негативистки и популистки уклон. Няколко партии използваша расистка, ксенофобска и подстрекателска реторика, насочена най-вече срещу национални малцинства.

Нов Изборен кодекс беше приет през март 2014 г. и впоследствие изменен през април. Той беше приложен за първи път в парламентарни избори и по принцип осигурява солидна основа за провеждане на демократични избори. Съдържа обаче и някои неясноти и празнини, които възпрепятстват последователното прилагане на закона, а някои от предишните

препоръки на ОССЕ/СДИПЧ и Съвета на Европа не са взети предвид. Някои от разпоредбите противоречат на ангажименти на ОССЕ и на международни стандарти, в това число разпоредби за принципите на всеобщо и равно избиращелно право, някои ограничения за предизборните кампании, прозрачността на финансирането на кампаниите и отсъствие на право на малцинствата да провеждат кампания на своя език.

Първоначално имаше усещане за всеобщо включване, с променен механизъм за назначаване на ЦИК, по-голямо участие на организациите от гражданското общество и призивите на служебния кабинет за нуждата от добри избори. Освен това, повечето участници в изборите подписаха пакт за почтеност. Властите се ангажираха да наблюдават евентуални участници в купуване на гласове, а материалите за кампанията съдържаха предупреждения срещу купуването и продаването на гласове. Но, налице беше ограничено прилагане на съществуващия закон. Независимо че бяха докладвани около 300 нередности, преди изборния ден бяха повдигнати само 2 обвинения. Това допринесе за изграждане на климат на безнаказаност, недоверие и безотчетност.

Изборната администрация като цяло вършеше работата си по професионален и прозрачен начин, допринасяйки по позитивен начин за откритостта и всеобхватността на изборния процес. Понякога членове на ЦИК не гласуваха по някои решения, като по този начин оставяха комисията без необходимото квалифицирано мнозинство. Някои политически партии подадоха заявления за регистрация на свои симпатизанти като граждански наблюдатели и липсата на ясни критерии за отхвърлянето им доведе до непоследователност при вземането на решения от страна на ЦИК. Като цяло, налице беше доверие у заинтересованите страни по отношение точността на избиращелните списъци, но отсъствието на предварителна регистрация за гласоподавателите в чужбина помрачи почтеността на гласуването извън страната.

Регистрацията на кандидатите беше всеобхватна, предоставяйки на гласоподавателите голям избор между 18 партии и 7 коалиции с общо 6 031 кандидата, плюс трима независими кандидати, които се състезаваха за 240-те места в Парламента. Не бяха публикувани данни относно процентното участие на жени-кандидати на национално ниво, а усилията за насърчаване и подкрепа на равните възможности и пълноценно участие на жените в изборите бяха ограничени. Все пак, жените бяха представени, особено в състава в изборната администрация. От общо 20 члена на ЦИК, 11 са жени, като сред тях са председателя, двамата заместници и секретаря.

Обучението на гласоподавателите за нововъведената възможност за преференциално гласуване за един кандидат не беше достатъчно. Политическите партии и кандидатите също почти не агитираха за преференциален вот по време на предизборната кампания; очевидно това беше целенасочено, за да не могат избиращелите да се намесят в приетото от партиите подреждане на листите.

Отчитането на приходите за кампанията чрез публичен регистър подобри прозрачността на финансирането на кампанията. Има обаче партии, които не отчетоха никакви приходи, въпреки че техните кампаниите бяха забележими, а разходите по кампанията няма да бъдат оповестени преди приключването на изборите. Глобите за неспазване на правилата за финансиране на кампании са прекалено ниски в сравнение с разрешените от закона разходи, за да могат да играят ролята на ефективен възпиращ механизъм за евентуални нарушители.

Медиите предоставиха на кандидати платформа за изразяване на позициите им посредством диспути, дискуссионни предавания и платени реклами. По-малки партии и независими кандидати се оплакаха от неравносгойно положение във връзка с достъпа до медиите.

Ограниченото отразяване на предизборната кампания в новините и редакционните материали на печатните издания, както и отсъствието на разследващи и аналитични репортажи, ограничи информацията достъпна за гласоподавателите. Медийният мониторинг, осъществен от Омни на ОССЕ/СДИПЧ показва, че по-голямата част от платените реклами в медиите не бяха ясно обозначени, заблуждавайки по този начин избирателите относно естеството на съдържанието. Често материалите за кампанията бяха изготвяни от журналисти, работещи за съответната медия, което подкопава редакционната независимост на медиите.

По принцип, избирателните комисии и Върховния административен съд разглеждаха сигналите и жалбите по задоволителен начин и в рамките на установените срокове, като в резултат беше постигнато своевременно и ефективно удовлетворяване на жалбоподавателите. В няколко случая обаче, интерпретацията на законовите разпоредби беше широка. Нивото на прозрачност и отчетност се засили на базата на редовно актуализираните онлайн публични регистри на сигналите, постъпили в избирателните комисии. В противоречие на международните стандарти, законът не дава на кандидатите ефективен механизъм за оспорване на изборните резултати.

Експеримент за използване на машинно гласуване се проведе в 300 избирателни секции. Експериментът не беше цялостен, тъй като беше ограничен до гласуването и преброяването, без директно изпращане на резултатите до централите за обработка на изборните резултати. Резултатите от машинното гласуване не бяха отчетени като официални резултати. Самите машини бяха представени пред обществото на късен етап и не беше направен одит на хардуера и софтуера, което намали прозрачността на експеримента. В допълнение, за избирателите щеше да е полезно да получат повече разяснения по отношение на машинното гласуване.

В ограничен брой избирателни секции и Центрове за обработка на протоколите, посетени от международни наблюдатели, изборният ден бе като цяло организиран по професионален и ефективен начин. Процедурите бяха като цяло спазвани, но избирателите не винаги съгваха своите бюлетини или хартиени квитанции, когато гласуваха посредством машина. Няколко секционни избирателни комисии имаха трудности при преброяването на преференциалните гласове и попълването на протоколите от машинното гласуване. Прозрачността на процеса бе ограничена поради факта, че ЦИК и няколко от централите за обработка на изборните протоколи отказаха да допуснат наблюдателите при въвеждането на данни на резултатите. Някои от протоколите на СИК трябваше да бъдат коригирани, тъй като съдържаха грешки при преброяването на преференциалните гласове. Предварителната избирателна активност бе 48.1 %.

ПРЕДВАРИТЕЛНИ НАБЛЮДЕНИЯ

Обща информация

Последните (извънредни) парламентарни избори бяха проведени през май 2013 г., когато водената от Българската социалистическа партия (БСП) Коалиция за България (с 84 места в парламента от общо 240) и Движението за права и свободи (ДПС) с 36 депутати сформираха правителство на малцинството. Дясно-центристката партия Граждани за европейско развитие на България (ГЕРБ) спечели 97 места, а крайно-дясната Атака – 23 места.

В резултат на политическа и икономическа криза, правителството подаде оставка на 23 юли 2014 г. Президентът Росен Плевнелиев разпусна Народното събрание (Парламента), определи дата за провеждане на предсрочни избори и назначи служебно правителство,

начело с Георги Близнашки, което се ангажира да „организира свободни и честни избори“. Това, както и по-голямото включване на организациите на гражданското общество и подписването на пакт за почтеност от повечето участници в изборната надпревара първоначално допринесе за създаване на чувство за всеобщо включване.

Законодателна рамка и избирателна система

Конституцията гарантира всеобщо и равно изборно право при спазване тайната на вота, както и свобода на изразяването, сдружаването, събранията и медиите. Гражданите над 18-годишна възраст имат правото да гласуват, с изключение на лишените от свобода и лицата, поставени под запрещение. Гражданите на възраст над 21 години, които имат право да гласуват и нямат друго гражданство, могат да се кандидатира в изборите. Общата забрана за гласуване на затворници и лица, поставени под запрещение, както и отнемане правото на кандидатиране на лица с двойно гражданство не са в съзвучие с ангажиментите на ОССЕ и на съдебната практика на Европейския съд за правата на човека (ЕСПЧ).¹

Като цяло законодателната рамка осигурява солидна база за провеждане на демократични избори. Тя претърпя значителни промени през март 2014 г., когато беше приет новия Изборен кодекс (Кодексът).² Други закони от значение в настоящия контекст са Закона за политическите партии, Закона за събранията и Наказателния кодекс. Законодателството се допълва и с решенията на Централната избирателна комисия (ЦИК). Някои от разпоредбите се нуждаят от допълнително уточняване, сред които регистрацията на граждани за наблюдатели; решенията на избирателните комисии, взети без необходимото мнозинство от две трети; както и някои ограничения по отношение провеждането на кампанията. Някои препоръки, отправени от ОССЕ/СДИПЧ и Комисията за демокрация чрез право (Венецианската комисия) на Съвета на Европа все още не са приложени.³

Народното събрание се състои от 240 депутата, които се избират по пропорционална система от 31 многомандатни избирателни района. Новият кодекс въвежда възможността за преференциално гласуване за един кандидат. В случай, че избирателят не използва тази възможност, преференцията автоматично се присъжда на кандидата, който оглавява съответната листа. Прагът за влизане в парламента, както за партиите, така и за коалициите, е четири процента от действителните гласове на национално ниво, докато независимите кандидати следва да преминат границата на изборната квота.⁴

¹ Параграф 24 от Документ на ОССЕ от Копенхаген 1990 г. гласи: „Всяко ограничаване на правата и свободите трябва, в демократичното общество, да се свързва с някоя от задачите на приложимия закон и да бъде точно пропорционално на целта на този закон“, виж <http://www.osce.org/odihr/elections/14304>. Виж също съдебните решения по делата *Алахос Кис срещу Унгария* (<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-98800>); *Танасе срещу Молдова* (<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-98428>), както и други дела.

² Кодексът за добри практики по изборни въпроси (II.2.b) на Комисията за демокрация чрез правото (Венецианската комисия) на Съвета на Европа препоръчва да не се правят фундаментални промени на изборните закони, когато остава по-малко от година до провеждането на избори; виж [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev-e).

³ Като например препоръките за преразглеждане на законите разпоредби относно очертаването на избирателните райони се цел да се гарантира спазване на принципа за равно избирателно право, както и за създаване на ефективен механизъм за оспорване на изборните резултати от страна на всички участници в изборната надпревара. Предходните доклади на ОССЕ/СДИПЧ за България са достъпни на: <http://www.osce.org/odihr/elections/bulgaria>. Виж също Съвместно становище на Венецианска конвенция на Съвета на Европа и ОССЕ/СДИПЧ по проекта за Изборен кодекс на Р. България, което е достъпно на: <http://www.osce.org/odihr/elections/116830>.

⁴ Изборна квота представлява частното от делението на общия брой на действителните бюлетини, подадени в съответния избирателен район на броя на определените за този район мандати.

ЦИК разпределя мандатите по избирателни райони съобразно броя на населението въз основа на преброяването на населението, проведено през 2011 г. В два избирателни района броят на населението за едно депутатско място съществено се отклонява от средния за страната.⁵ В допълнение, броят на регистрираните гласоподаватели показва, че в осем избирателни района отклонението е повече от 10% от средното.⁶ Подобни диспропорции противоречат на принципите за равно избирателно право, гарантирано от Конституцията, както и от ангажиментите на ОССЕ и други международни стандарти.⁷

Изборна администрация

Изборите се осъществяват с участието на тристепенна изборна администрация: Централна избирателна комисия (ЦИК), 31 районни избирателни комисии (РИК) и 11 726 секционни избирателни комисии (СИК).⁸ Допълнително са сформирани 428 СИК за гласоподавателите в чужбина, както и 96 СИК за гласуване у дома. Независимо от законовите разпоредби за улесняване на гласуването на лица с увреждания, застъпниците на човешките права на хората с увреждания поставят под въпрос достъпността на избирателните секции.⁹

Политическите партии, представени в националния или Европейския парламент, номинираха членове на всички нива на изборната администрация. ЦИК е постоянен орган, чиито членове се назначават за период от 5 години. Председателят, заместник-председателят и секретарят на ЦИК се избират от Парламента, а Президентът на страната назначава останалите членове по предложение на политическите партии. От настоящия 20-членен състав на ЦИК, назначен през март 2014 г., председателят, двамата зам.-председатели и секретарят, както и седем от останалите членове са жени. РИК и СИК се назначават от съответната висшестояща комисия на базата на консенсус между политическите партии.¹⁰

ЦИК проведе обучения за членовете на РИК, които на свой ред обучиха членовете на СИК. Обученията, на които присъстваха представители на Омни на ОССЕ/СДИПЧ, в общи линии се провеждаха по професионален начин, но в някои случаи присъствието беше слабо. Заседанията на ЦИК бяха публични и се излъчваха в реално време по интернет, а решенията ѝ се публикуваха своевременно.

Решение, не получило на 2/3 от членовете на ЦИК или РИК се счита за отхвърлено, като не е необходима правна обосновка. Подобно „не-решение“ може да бъде обжалвано. Върховният административен съд (ВАС) върна такива жалби на ЦИК без да ги разгледа по същество и

⁵ Кодексът на Венецианската комисия за добри практики по изборни въпроси (2.2.iv) определя, че „допустимото отклонение от нормата не бива да бъде повече от 10% и определено не бива да надвишава 15%, освен в изключителни случаи“. Съгласно данните от преброяването на населението броят на гласоподавателите на едно депутатско място във Видин е с 18 % по-нисък от средния, а в Кюстендил е с 11% по-висок.

⁶ В избирателните райони Ловеч, София град (РИК 23), София окръг и Шумен отклонението е повече от 10%, докато в Кърджали, Кюстендил, Разград и Видин то надвишава 15%.

⁷ Виж параграф 7.3 от Документ на ОССЕ от Копенхаген 1990 г. съгласно който държавите участнички „ще гарантират всеобщо и равно избирателно право на пълнолетните граждани“. Общ коментар 25 на Комитета за човешки права на ООН върху Международния пакт за граждански и политически права (ICCPR), параграф 21 гласи, „Принципът едно лице – един глас се прилага, като в рамките на избирателната система на всяка държава, гласът на един избирател следва да бъде равнопоставен на гласа на друг избирател“.

⁸ Според информация на разположение на Омни на ОССЕ/СДИПЧ, на 297 избирателни секции са разпределени повече от допустимия по Кодекса максимум от 1 000 гласоподаватели.

⁹ Кодексът разпорежда гласоподаватели с увреждания да могат да се възползват от подвижни избирателни урни, или да гласуват в която и да е избирателна секция.

¹⁰ Наложил се ЦИК да избере членовете на 21 РИК и 202 СИК в Стара Загора, тъй като политическите партии не успяли да постигнат съгласие за техния състав.

като изиска ЦИК да се произнесе с аргументирано решение, което води до ограничаване ефективността им.

Като цяло, изборната администрация работи по професионален и прозрачен начин и спазва повечето законови срокове.¹¹ Областните или общински власти осъществиха необходимата логистична подготовка. Беше сключен договор с дружество „Информационно обслужване“, което е с преобладаващо държавно участие, за обработване на протоколите с изборните резултати и изпращане на данните към ЦИК.¹² Дейностите, проведени от ЦИК за повишаване информираността на избирателите не бяха достатъчни, като се има предвид влизането в сила на новия Кодекс, планираното експериментално прилагане на машинно гласуване и промяната в правилата, отнасящи се до гласуването с преференция.¹³

Нови технологии за гласуване

Новият Кодекс съдържа разпоредби относно прилагането на нови технологии за гласуване в контролирана среда, конкретно и единствено като се използват машини за директен запис на електронно гласуване.

След проведеното тестване по време на изборите за Европейски парламент от май 2014 г., по време на настоящите избори се проведе второто експериментално използване на машини за гласуване. ЦИК предостави техническата спецификация на оборудването и избра 300 секции за провеждане на тестването. Възлагането на обществената поръчка за доставка на машините за гласуване с чувствителен екран (тъч скрийн) беше реализирано от правителството. Само един доставчик отговаряше на техническите изисквания и съответно подаде оферта в рамките на установения 7-дневен срок.

Тестът беше ограничен до процеса на гласуване и преброяване на гласовете, без възможност за директно изпращане на резултатите до централите за обработка на резултатите. СИК трябваше да принтират резултатите от всяка машина за гласуване и да ги попълват ръчно в протокол на хартия. Резултатите от машинното гласуване не бяха отчетени като официални резултати.

Доставчикът отговаряше за провеждането на тестването, вкл. превозването на машините за гласуване до и от избирателните секции, обучението на членовете на РИК и СИК (под наблюдението на ЦИК) и техническата поддръжка на комисиите в изборния ден. Нито правителството, нито ЦИК поискаха провеждането на одит на хардуера и софтуера и такъв не беше осъществен от никое оторизирано трето лице. В този смисъл не беше направена оценка на интегритета на процеса и точността на данните.

Машините за гласуване бяха представени пред обществеността чак на 29 септември. ЦИК качи информационен видеоматериал за обучение на избирателите на своята интернет страница на 1 октомври. Видеоматериалът не отразява факта, че бюлетината, която се вижда на екрана на машината за гласуване, не показва всички кандидати на една страница и че избирателят трябва да премине на следващата страница, за да види и останалите кандидати.

¹¹ Списъкът на избирателните секции извън страната беше финализиран пет дни след изтичане на крайния срок, след подадени жалби срещу избирателните секции в определени места.

¹² Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията е собственик на 99.5% от дружеството.

¹³ Общ коментар 25 върху ICCPR, параграф 11 гласи, „Кампаниите за повишаване на информираността и регистрацията на гласоподаватели са необходими, за да се осигури ефективно упражняване на правата по член 25 от страна на информираното общество“.

Тези усилия изглеждат недостатъчни за повишаване на обществената информираност относно ползването на машините за гласуване.

Регистрация на гласоподавателите

Регистрацията на гласоподавателите е пасивна. ЦИК е длъжна да поддържа актуални списъци на лицата, имащи право да гласуват, който се основава на данните от Регистъра на населението на Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“ (ГРАО) към Министерство на регионалното развитие. Гласоподавателите се регистрират по постоянен адрес и могат да проверят данните си по интернет. Окончателният списък на избирателите наброява 6 901 072 души.

Гласоподавателите можеха да внесат промени в своите регистрационни данни в периода 25 август - 27 септември. Освен това, можеха да поискат включване в избирателните списъци на основание временна адресна регистрация. Данните на гласоподаватели, заличени от избирателните списъци, бяха събрани в „списък на лицата, заличени от избирателните списъци“, който беше публикуван за допълнителна проверка. Гласоподавателите с увреждания можеха да подадат заявления за „гласуване у дома“. Гласоподаватели, които не фигурират в избирателните списъци в изборния ден могат да бъдат добавени в Допълнителен избирателен списък на място в избирателната секция по постоянен адрес, което е в противовес на добрите практики.¹⁴

Гласоподавателите в чужбина можеха да се регистрират за гласуване извън страната. На базата на подадените заявления извън страната бяха разкрити 167 избирателни секции; в допълнение 261 секции бяха разкрити на места, където е имало повече от 100 гласоподаватели в който и да е от изборите, проведени през последните пет години. Избирателите в чужбина можеха също така да гласуват и без предварителна регистрация, като единственият механизъм за пресичане на евентуално множество гласуване беше лична декларация от страна на гласоподавателя, че няма да гласува повторно. Това не представлява достатъчна защита от евентуално множество гласуване. Няколко от събеседниците на ОМНИ на ОССЕ/СДИПЧ изразиха съмнения относно почтеността на гласуването извън страната.

Регистрация на кандидатите

ЦИК регистрира 18 политически партии и 7 коалиции на основание всеобщо включване, при внасяне на депозит в размер на 2 500 лева и представяне на подписка в подкрепа на регистрацията с подписите на не по-малко от 2 500 гласоподаватели.¹⁵ ЦИК отказа регистрация на три политически партии поради недостатъчен брой подписи. Партиите и коалициите регистрират своите листи с кандидати в РИК.¹⁶ Регистриране на независим кандидат в РИК се извършва след внасяне на депозит от 100 лв. и представяне на подкрепяща подписка за съответния кандидат, която съдържа подписите на не по-малко от един процент, но не повече от 1 000 гласоподаватели от съответния избирателен район.

¹⁴ Съгласно Кодексът на Венецианската комисия за добри практики по изборни въпроси (1.2.iv), регистрацията не бива да се прави в избирателната секция в деня на изборите без административна процедура, която да е предмет на съдебен контрол или съдебна процедура.

¹⁵ Обменният курс е 1 BGN = EUR 0.51.

¹⁶ Един кандидат може да се кандидатира от дадена партия или коалиция в един или два избирателни района.

Един гласоподавател може да подкрепи с подписа си регистрацията само на един кандидат или партия/коалиция.¹⁷ Това е ненужно ограничение, а освен това, може да доведе до нарушаване на личното пространство на гласоподавателите, тъй като властите имат възможност да проверят политическата им принадлежност.

Общо за 240-те места в парламента се състезаваха 6 031 кандидати от листите и 3 ма независими кандидати, което представлява средно по 25 кандидата за едно място.¹⁸ Не бяха публикувани национални данни за процентното участие на жени кандидати. Съгласно Документът на ОССЕ от Москва 1991 г. държавите.-участнички следва да „насърчат и подкрепят равните възможности за пълноценното участие на жените във всички сфери на политическия живот“ и да „осигурят набирането и анализа на данни за правилното оценяване, наблюдение и подобряване положението на жените“.¹⁹ Само няколко партии можаха да предоставят на Омни на ОССЕ/СДИПЧ конкретна информация и разбивка на включените в кандидатските им листи мъже и жени.

Предизборна обстановка

Предизборната кампания започна официално на 5 септември и през цялото време запази приглушен тон. Основните права бяха зачитани. Участниците в надпреварата проведоха кампаниите си посредством преки срещи, листовки, билбордове, медии, социални мрежи и ограничен брой по-големи публични прояви. Техните посланията се фокусираха върху икономиката, обществената инфраструктура, сектор енергетика, здравеопазването, бедността и безработицата. В нарушение на Кодекса, някои политически партии използваха общински и държавни помещения за предизборна агитация.²⁰ Други партии предоставяха подаръци на симпатизанти.²¹ Някои по-малки партии информираха Омни на ОССЕ/СДИПЧ, че техни опоненти разлепят плакати върху техните.

Кампанията се проведе в обстановка на разочарование и недоверие към политиката и политическите партии и се характеризира с общо чувство на умора от политиката. В някои моменти предизборната кампания на някои партии не негативна и популистка. , най-вече спрямо турското малцинство и разкриването на избирателни секции в Турция.²² Няколко участници използваха до расистка, ксенофобска, провокативна реторика, в някои случаи насочена срещу ромите. Политическите партии отмениха предизборните си изяви, на 3 октомври, поради обявяването на ден на национален траур след трагичен инцидент с експлозия в завод.

¹⁷ Насоките на ОССЕ/СДИПЧ и Венецианската комисия от 2010 г. относно регулирането на политическите партии гласят, „с цел да се засили плурализма и свободата на сдружаване, законодателството не следва да ограничава гражданите до подписване на подкрепяща петиция единствено за една политическа партия“, виж. <http://www.osce.org/odihr/77812>.

¹⁸ Броят на кандидатите за едно депутатско място варира от 21 в Бургас до 30 в Кюстендил и Перник.

¹⁹ Параграфи 40.8 и 40.13 могат да бъдат видяни на: <http://www.osce.org/odihr/elections/14310>.

²⁰ Член 182.1 от Кодекса разпорежда „да не се позволява провеждането на предизборна агитация в държавни или общински учреждения или институции“. ГЕРБ, БСП, ДПС, Атака и България без цензура (ББЦ) имаха предизборни изяви в редица болници, читалища и училища. На интернет страницата на ГЕРБ са показани повече от 10 официални откривания на детски градини, училища, детски площадки и автобусни спирки.

²¹ По време на предизборна кампания кандидати на Реформаторски блок (РБ) и на Алтернатива за българско възраждане предлагаха на гласоподаватели безплатни билети за футболния мач между ПФК „Лудогорец“ - Разград и Реал Мадрид на 1 октомври.

²² На 1 октомври ББЦ блокира символично три контролно-пропускателни пункта на границата на България с Турция „с цел спиране на внасянето на гласоподаватели от Турция“. Коалиция Патриотичен фронт внесе жалба във ВАС срещу разкриването на избирателни секции в Турция и други държави, докато техни представители бяха обградили сградата на ВАС и пееха „ЦИК са турски мекерета“.

ЦИК наложи забрана на един расистки плакат на Български национален съюз – Нова демокрация (БНС-НД) и четири видео клипа, съответно на: БНС-НД, ДПС, Атака и Зелените на основание нарушаване на „добрия морал“.²³ В отговор на това поддръжници на БНС-НД влязоха със сила в ЦИК, където останаха в продължение на два дни, и според сведения са заплашвали служители на ЦИК.²⁴ Полицията разследва случая.

Всички събеседници на Омни на ОССЕ/СДИПЧ заявиха, че продължаващия проблем с купуването/продаването на гласове и контролираното гласуване е широко разпространено явление, което включва почти всички партии.²⁵ И докато ромските общности остават най-уязвими по отношение евентуални изборни нередности, събеседниците отбелязаха, че проблема с купуването на гласове не се ограничава само до конкретна група, а засяга най-вече избиратели с ниски доходи.

Като цяло политическите партии не разясняваха на гласоподавателите възможността за гласуване с преференция за един кандидат, или пък оставиха кандидатите да решават дали открито да провеждат агитация за себе си.²⁶ В някои случаи това изглеждаше като целенасочено действие от страна на партиите, така че гласоподавателите да не получат тази информация и да не се намесят в подредбата на кандидатите, направена от партиите.

Финансиране на кампанията

Законодателството гарантира известна прозрачност по отношение финансирането на кампанията. Даден кандидат не може да получи повече от 10 000 лв. от едно лице. Разходите за предизборна кампания на политическа партия или коалиция не могат да надвишават 3 млн. лв., а на независимите кандидати – 0,2 млн. лв. Окончателните отчети за финансирането и разходите за кампанията се подават за одит в Сметната палата в рамките на 30 дни след изборния ден. Сметната палата обаче няма конкретни срокове за приключване на съответните одити.

Санкциите при неспазване на разпоредбите за финансиране на кампанията не са достатъчно обезкуражаващи, тъй като глобите са ниски на фона на разходите за кампанията.²⁷ По-конкретно, прозрачността по отношение разходването на средства е ограничена, тъй като няма изисквания за отчитане на разходите преди деня на изборите.

²³ Основанията за наложените забрани включват участието на деца (Атака, БНС-НД и ДПС) и „жестове и изявления, които накърняват добрите нрави“ (Атака), и съдържат директен призив за разрешаване употребата на наркотични вещества (коноп) (Зелените). ЦИК цитира чл.183.4 от Кодекса, който забранява „използването на материали, ... които накърняват добрия морал, честта и доброто име на кандидатите“, както и чл.5.1 от Закона за политическите партии и чл.11.4 от Закона за защита на детето, чл. 28 и чл. 70 от Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсори, които не са конкретно свързани с предизборни кампании.

²⁴ На 12 септември БНС-НД по време на шествие, отправи заплахи и обиди към служители на Българския хелзинкски комитет заради техни дейности в областта на правата на човека . Въпреки че по време на инцидента имаше полиция, тя не се намеси.

²⁵ Някои от събеседниците на Омни на ОССЕ/СДИПЧ споменават нови форми на купуване на гласове, напр. лихвари, които обещаваат по-ниски лихви на своите длъжници при положение, че гласуват за конкретна партия. Освен това, регистрирането на многобройни „наблюдатели, свързани с определени партии“ от името на организациите на гражданското общество се счита за „легална форма на купуване на гласове“.

²⁶ Например някои кандидати на РБ, Зелените и БСП - лява България провеждаха индивидуални кампании, докато ГЕРБ и ДПС решиха да не използват преференциалното гласуване за провеждане на индивидуални кампании.

²⁷ Нарушаването на изискванията за отчитане е наказуемо с глоба в размер от 1 000 до 3 000 лв.; нарушаването на забрани за финансиране, вкл. надвишаване на лимитите за разходи се наказва с глоба в размер от 3 000 до 10 000 лв.

Парламентарно представените партии и коалиции имат право на публично финансиране, пропорционално на броя на получените действителни гласове в предходните парламентарни избори. Същото правило се прилага и към партиите, които са получили не по-малко от 1% от действителните гласове в национален мащаб на последните парламентарни избори, но не и към коалициите. Участниците в изборите, които нямат право на публично финансиране, получават средства за медийна реклама.²⁸

Повечето партии и коалиции предоставиха информация на Сметната палата за получени дарения и средства от партийните членове по време на кампанията. Редица участници, които нямат право на публично финансиране, не са отчетели никакви приходи във връзка с кампанията, макар че предизборните им изяви бяха видими.²⁹

Медии

Медиите предоставиха на кандидатите в надпреварата платформа за представяне на позициите им посредством диспути, дискусии, предавания и платени реклами. Обаче, ограниченото отразяване на предизборната кампания в новинарските емисии и редакционните материали на печатните издания, както и отсъствието на разследващи и аналитични репортажи ограничи информацията, с която разполагаха гласоподавателите. Независими кандидати и по-малки партии информираха ОССЕ/СДИПЧ, че достъпа им до медии е неравнопоставен в сравнение с достъпа на по-големите кандидати. Проведеният от Омни медийен мониторинг показва, че 80% от политическата реклама по електронните медии и 87% в печатните издания е закупена от осемте партии, които получават публично финансиране.³⁰

Кодексът разписва подробно отразяването на предизборната кампания от обществените медии в лицето на Българска национална телевизия (БНТ) и Българско национално радио (БНР). Те са длъжни отразяват равнопоставено и обективно всички участници в изборите, да организират свободни диспути между тях и да им предоставят безплатно 40 секунди ефирно време в началото и в края на кампанията. Резултатите от медийния мониторинг, осъществен от Омни на ОССЕ/СДИПЧ показват, че и двете обществени медии спазиха законовите си задължения. БНТ организира и няколко предавания по текущи проблеми, в които кандидатите в надпреварата получиха свободна платформа за представяне на позициите си. Отразяването на предизборните прояви от страна на частните медии в голяма степен остава нерегулирано.

Печатните и електронни доставчици на медийни услуги имат право да продават ефирно време/място за предизборна реклама на цени, които следва да бъдат еднакви за всички и да се оповестят предварително. Медийният мониторинг, осъществен от Омни на ОССЕ/СДИПЧ показва, че 44% от времето, отделено за кандидати е било платено време. Идентифицирани са два типа платена реклама: пряка реклама (27%) и информационно отразяване на предизборните прояви (73%). Рекламите от вторият тип често не можеха да бъдат разграничени от редовното редакционно съдържание, като често бяха изготвяни от

²⁸ Кодексът определя тези „медийни пакети“ на стойност 40 000 лв. за партиите/коалициите и съответно 5 000 лв. за независимите кандидати.

²⁹ Напр. към 4 октомври, БНС-НД и Движение 21 не са декларирали никакви приходи във връзка с кампанията.

³⁰ В периода 11 септември – 3 октомври Омни на ОССЕ/СДИПЧ направи мониторинг на предаванията през най-гледаното време на четири телевизии (БНТ, БТВ, Нова и ТВ7), две радиа (БНР и Дарик), както и на четири ежедневника (Телеграф, 24 часа, Стандарт и Капитал). Омни направи преглед и на 30 издания на регионалната преса.

журналисти, които работят за съответната медия. Това поставя под въпрос редакционната независимост на медиите и е в несъответствие с разпоредбите на Закона за радио и телевизия.³¹ Въпреки че Кодексът изисква платената реклама да бъде ясно обозначена като такава, не са предвидени санкции в случай на нарушения. Повечето от наблюдаваните медии не обозначаваха ясно платената реклама, която правеха, като по този начин потенциално заблуждаваха своята аудитория относно естеството на отразяваната информация.

Съветът за електронни медии (СЕМ), регулаторния орган за електронните медии, е натоварен със задачата да следи за спазването на Кодекса от страна на тези медии. СЕМ няма право да налага санкции на медиите, но следва да докладва всяко нарушение на ЦИК. СЕМ осъществява медиен мониторинг по време на предизборната кампания. Въз основа на резултатите от този мониторинг, СЕМ заключи, че повечето от медиите не са идентифицирали платената реклама както се изисква по закон и апелира към тях да обозначават по ясен и недвусмислен начин платеното съдържание. СЕМ сигнализира ЦИК за нередности, свързани с платена политическа реклама, но този доклад се публикува и изпраща на ЦИК едва след изборния ден.

Медияният мониторинг, осъществен от Омни на Оссе/СДИПЧ показва, че отразяването на предизборните прояви в собствените редакционни коментари на медиите беше ограничено. Безплатното време за отразяване на кампанията беше ограничено само до обществената телевизия и радио, докато в частните медии почти всичко трябваше да се заплаща. БНТ и БНР са отделили само 21 минути (един процент от общото отразяване на кампанията) от новинарските емисии в „праймтайма“ за всички кандидати. И двете медии информираха Омни, че са решили да ограничат новинарското време, което отделят на кампанията с цел да избегнат евентуално несправедливо преимущество за някой кандидат.³² Мониторингът върху частните електронни медии показва, че те са отделили общо 156 минути (или около 8% от времето, отделено за отразяване на кампанията) от новинарското време за отразяване на всички кандидати по време на цялата предизборна кампания.

Отразяването на кампаниите в печатните медии също бе ограничено. Платено съдържание, което не беше ясно обозначено като платено, се срещаше често в 24 часа (85%) и Стандарт (82%). Телеграф и Капитал предпочетоха да не публикуват платено съдържание, но все пак Телеграф очевидно симпатизираше на ДПС и ГЕРБ и демонстрираше предубеденост спрямо РФ и в по-малка степен спрямо Атака. Капитал, който поставяше ударение върху икономическата тематика, осигури по-цялостно и по-балансирано отразяване на кандидатите.

Участие на национални малцинства

Съгласно данните от преброяването на населението от 2011 г. етническите турци представляват най-голямата малцинствена група – 8,8 % от населението, следвани от ромите – 4,9%.³³ Другите малцинствени групи включват руснаци, арменци, власи (аромани), каракачани, етнически македонци, украинци, гърци, румънци, евреи и други, като всички те взети заедно формират под 1% от населението.

³¹ Чл.11.2 от Закона за радио и телевизия забранява журналистите да получават инструкции или насоки по отношение на начина по който работят извън управленските органи на техните медии.

³² Напр. БНР временно спря една програма, представяща текущи въпроси, докато минат изборите.

³³ Резултатите от преброяването отразяват онези 91% от населението, които са отговорили на незадължителните въпроси относно етническата си принадлежност; виж на http://www.nsi.bg/census2011/PDOCS2/Census2011final_en.pdf. По неофициални данни броят на ромите е значително по-висок и достига до 800 000 или 10%.

Конституцията дава право на самоопределяне, но забранява сформирването на политически партии на етнически, расов или религиозен принцип, което не съответства на международни ангажименти и добрите практики.³⁴ Нещо повече, отново в нарушение на международни стандарти, Кодексът задължава предизборната агитация да се провежда единствено на български език.³⁵ Лидерът на ДПС отправи критики срещу тази забрана по време на откриването на предизборната кампания на ДПС. Няколко кандидат-депутати заявиха, че няма да се поколебават да се обръщат към своите избиратели на родния им език, ако това се налага за да бъдат разбрани. ОМНИ на ОССЕ/СДИПЧ е запозната с два случая на използване на турски език, които са довели до подаване на жалби.³⁶

Всеобщото схващане е, че ДПС представлява интересите на турската общност, а в партийната листа на кандидатите са включени етнически турци. Кандидати етнически турци има и в други листи. Политическото представителство на ромите остава изключително ниско на всички нива.³⁷ Според информация на ОМНИ на ОССЕ/СДИПЧ, политическите партии издигат 12 кандидати роми, 5 от които са жени, които обаче са на по-ниски места в листите.³⁸

Всеобхватно икономическо и социално изключване засяга голям брой от ромите и прави представителите на техните общности особено уязвими по отношение на изборни злоупотреби. Няколко от събеседниците на ОМНИ на ОССЕ/СДИПЧ изразиха загриженост, че дебатът по темата за купуване и продаване на гласове обикновено представя ромите като източник на проблема, като по този начин налага нетърпимост и стереотипно възприятие за ромите.³⁹

³⁴ Свободата на сдружаване включва свобода на учредяване на политически партии на базата на общностна идентичност: виж чл. 7 от Рамкова конвенция за националните малцинства (FCNM) на <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/157.htm>; чл.2 от Декларацията на ООН за правата на лицата, принадлежащи към национални или етнически, религиозни или езикови малцинства, която гласи: „Лица принадлежащи към малцинства имат правото да учредяват и поддържат свои сдружения“; виж още издадения от ОССЕ/СДИПЧ и Върховния комисар на ОССЕ за национални малцинства Наръчник за наблюдение и насърчаване на участието на национални малцинства в изборния процес: „една държава трябва да уважава правата на национални малцинства да учредяват сдружения, включително политически партии, на основата на малцинствени или общностни идентичности“; виж още Кодекс на Венецианската комисия за добри практики по изборни въпроси (2.4.a).

³⁵ Това противоречи на международните стандарти по отношение на правото за използване на езиците на малцинствата и правото на достъп до информация, свързана с изборите на езиците на малцинствата. Виж чл.9.1 от FCNM и чл. 27 от ICCPR. Параграф 32.5 на Документа на ОССЕ от Копенхаген 1990 г. гласи, че лицата, които принадлежат към национални малцинства имат правото да „разпространяват, да имат достъп и да обменят информация на своя роден език“.

³⁶ В първия случай кандидатите на ГЕРБ подадоха жалба пред РИК 28, че кандидат на ДПС и кмет на Омуртаг са говорили на турски език по време на предизборна проява. Решението на РИК, което призовава кандидата да спазва разпоредбите на Кодекса, беше потвърдено от ЦИК. Във втория случай, беше подадена жалба срещу трима кандидати на ДПС (евродепутат, председател на регионалната партийна организация, и кандидат) за използване на турски език по време на предизборна проява в Долни чифлик. ЦИК препрати материалите на областния управител, за да наложи административни санкции по случая.

³⁷ Нито един кандидат от ромски произход не влезе в състава на последния парламент, но един зае мястото на депутат от ДПС, който подаде оставка.

³⁸ Някои ромски кандидати агитираха активно за гласуването с преференция, като едновременно с това изразиха тревога, че информираността и разбирането по отношение на тази възможност са недостатъчни.

³⁹ Някои кандидати роми избраха сред темите на своите кампании темата за повишаване на информираността срещу купуването на гласове.

Жалби и сигнали

Жалбите и „сигнали“ във връзка с изборни нарушения могат да бъдат подавани във всяка избирателна комисия.⁴⁰ Обжалвания на решенията и действията и бездействието на избирателните комисии могат да бъдат подавани в комисия от по-високо ниво, а решенията на ЦИК се обжалват пред Върховния административен съд (ВАС). В противовес на международните стандарти, законът не предоставя на кандидатите ефективен механизъм за оспорване на изборните резултати.⁴¹

ЦИК и РИК като цяло предоставяха аргументирани решения по жалби и сигнали в рамките на установените срокове.⁴² Предизвикателство за ЦИК се оказа срокът от 24 часа за произнасяне на решение по жалби, свързани с медиите. Прозрачността и отчетността се улесняваха от редовно актуализираните онлайн регистри на сигналите и жалби, постъпили в ЦИК и РИК. ЦИК регистрира около 140 сигнала и жалби до началото на изборния ден, а РИК регистрира около 135. По-голямата част бяха свързани с нарушения в предизборната кампания, изборни нарушения от страна на медиите, регистриране на граждански наблюдатели и разкриването на избирателни секции. Недостатъчно доброто нормативно уреждане на тези въпроси допринесе за по-големия брой жалби и сигнали, най-вече във връзка с регистрацията на наблюдатели и нарушения в предизборната кампания.

ВАС се произнесе по около 45 обжалвания в рамките на установените срокове. По-голямата част от обжалванията бяха свързани с регистрацията на наблюдатели и разкриването на избирателни секции. Жалбоподателите имаха възможност да представят своите обстоятелства, процедурата не беше формалистична, а решенията бяха аргументирани. Въпреки това някои решения не защитаваха по ефективен начин изборните права.⁴³

Наказателният кодекс забранява купуването и продаването на гласове. Министерство на вътрешните работи (МВР), Прокуратурата и Национална агенция „Държавна сигурност“ сформираха междуведомствено звено за борба с изборните престъпления на национално и регионално ниво. МВР откри „гореща линия“ за съобщаване на нарушения, свързани с изборите. Към 4 октомври в нея са постъпили около 320 „сигнала“ и са образувани 53 досъдебни производства. Но, преди изборния ден са повдигнати само две обвинения. Недостатъчното прилагане за закона по отношение на борбата с незаконните практики се споменава от почти всички събеседниците на Омни на Оссе/СДИПЧ като причина за тяхното недоверие към работата на институциите.

⁴⁰ Отделни лица и организации могат да сигнализират избирателните комисии за потенциални нередности.

⁴¹ Изборните резултати могат да бъдат обжалвани пред Конституционния съд единствено от Президента на републиката, Министерски съвет, Висшия касационен съд, ВАС, Главния прокурор и най-малко една-пета от депутатите. ЕСПЧ счита тази възможност за неефективна по смисъла на чл. 13 от Европейската конвенция за правата на човека по делото *Петков и др. срещу България* (<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-93027>).

⁴² Някои решения на РИК не съдържат препратки към законовите основания. В някои случаи аргументите на ЦИК бяха ограничени до цитиране на законовите разпоредби без да бъде обяснено как тези разпоредби се прилагат към конкретните факти.

⁴³ ВАС отхвърли като неприемлива жалбата на гражданска организация, регистрирана за наблюдател, срещу инструкциите на ЦИК към СИК в чужбина с аргумента, че за тази организацията „не съществува правен интерес“ по иска. В друго дело, ВАС потвърди отказа за регистрация на независим кандидат в София независимо от доказателствата, че РИК не е спазил законовите изисквания за предоставяне на кандидатите на възможност да отстранят недостатъците в заявленията си.

Граждански и международни наблюдатели

Кодексът регламентира наблюдението на изборите от граждански и международни организации, както и присъствието в избирателните секции на застъпници и представители на участниците в изборите. ЦИК регистрира 35 граждански организации за наблюдение с 23 456 наблюдатели.

Отсъствието на ясни критерии за отказване на регистрация на наблюдатели доведе до непоследователност в процеса на взимане на решения. Първоначално ЦИК не разглеждаше политическата принадлежност на организацията–наблюдател. След като организациите на гражданското общества изразиха тревога, ЦИК започна да разглежда подобни връзки и отказа да регистрира девет организации, както и някои наблюдатели от вече регистрирани организации. Отказите бяха аргументирани със забраната граждански наблюдатели да получават заплащане от партиите и целта ролята на наблюдателите да бъде свързана с осъществяване на независимо наблюдение на изборния процес. ВАС се съгласи гражданските наблюдатели да не бъдат политически обвързани, а тези, които са политически обвързани да се регистрират като застъпници на кандидатите. Усилията на ЦИК да избегне регистрацията на граждански наблюдатели, които са политически обвързани, бяха приветствани от няколко от събеседниците на Омни на ОССЕ/СДИПЧ, но други обвиниха ЦИК в проява на политически пристрастия.

Изборен ден

Международните наблюдатели проследиха отварянето, гласуването и преброяването в ограничен брой избирателни секции. В посетените секции изборният ден като цяло бе организиран по професионален и ефективен начин.

Секциите бяха добре структурирани, но много от тях не предоставяха достъп за хора с увреждания. Листите с кандидатите не винаги бяха лесни за прочит, поради дребния шрифт. Членовете на СИК изглеждаха добре обучени и като цяло следваха процедурите. Някои от тях обаче нямаха представа за целта на серийния номер на бюлетините. Избирателите не винаги съгваха бюлетините си или хартиените квинтации, когато гласуваха с машина.

Указанията за машинното гласуване бяха изложени на видни места, а оборудването бе добре разположено. Избирателите гласуваха бързо, но обществената информираност относно този тест изглежда не бе адекватна, тъй като немало от гласувалите изразиха пред СИК безпокойство за двойно гласуване.

При преброяването няколко СИК изглежда имаха затруднения при преброяването на на преференциалните гласове, както и при попълването на протокола от машинното гласуване. Процентът на недействителните бюлетини бе много висок в редица от посетените избирателни секции.

Международните наблюдатели посетиха също и ограничен брой Районни центрове за обработка на протоколите (към РИК). Като цяло процесът протичаше по организиран и ефективен начин. Прозрачността бе донякъде ограничена поради факта, че няколко наблюдатели трябваше да останат в рамките на точно определено място, което обаче бе прекалено отдалечено, за да могат да проследят въвеждането на данните. Въведените данни в РИК трябваше да бъдат съгласувани с редица протоколи на СИК, тъй като те съдържаха грешки при преброяването на преференциалните гласове.

Според ЦИК всички избирателни секции са отворили навреме, а предварително обявената избирателната активност е била 48.1%. Секциите бяха обявени за затворени в 20:00 ч. ЦИК процедира ефективно в изборния ден като своевременно реагираше на запитвания от страна на СИК и РИК. В ЦИК постъпиха 190 сигнала и 31 жалби, които бяха описани и публикувани преди да приключи гласуването. Преброяването на протоколите се публикуваха на интернет страницата на ЦИК. ЦИК отказа достъп на международни наблюдатели до сградата за обработка на данни.

*Единствено английската версия на този доклад се счита за официален документ.
Преводът на български език е неофициален.*

ИНФОРМАЦИЯ ЗА МИСИЯТА И БЛАГОДАРНОСТИ

София, 6 октомври 2014 г. – Омни на ОССЕ/СДИПЧ започна работа в София на 9 септември. Мисията включва 13 експерти в столицата и 10 дългосрочни наблюдатели, разположени из страната. В съответствие със стандартната методология на ОССЕ/СДИПЧ за Омни, мисията се концентрира върху дългосрочния изборен процес без разполагане на краткосрочни наблюдатели, които биха предоставили база за количествено оценяване на изборния ден. Наблюдателите посетиха ограничен брой избирателни секции в цялата страна в деня на изборите, макар че наблюдението не беше проведено по всеобхватен начин.

В изборния ден работиха 41 наблюдатели от 25 държави, вкл. 14 парламентаристи и служители на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (ПАСЕ), както и 27 дългосрочни наблюдатели и експерти от страна на ОССЕ/СДИПЧ.

Наблюдателите желаят да изкажат благодарност на Министерство на външните работи за отправената покана да наблюдават изборите и на Централната избирателна комисия за сътрудничеството и предоставянето на акредитиращи документи. Наблюдателите искат също да благодарят и на други държавни институции, политически партии, организации на гражданското общество и представителите на международната общност за сътрудничеството от тяхна страна.

За допълнителна информация можете да се обърнете към:

- Посланик Одри Гловър, ръководител на Омни на ОССЕ/СДИПЧ в София (+359 (0) 2 811 1400);
- Томас Раймър, говорител на ОССЕ/СДИПЧ (+48 609 522 266) или Алексей Громов, съветник по изборни въпроси към ОССЕ/СДИПЧ във Варшава (+48 22 520 0600);
- Иви-Триин Одратс, ПАСЕ, (+ 359 877 673 781) или (+ 33 6 62 46 29 79).

Адрес на Омни на ОССЕ/СДИПЧ:

Регус София Парламент, бул. „Цар Освободител“ №14, София, България
тел: +359 (0) 2 811 1400
факс: +359 (0) 2 811 1404
моб: +359 (0) 878 743 197
Е-mail: office@odihr.bg
уебсайт: <http://www.osce.org/odihr/elections/bulgaria/122989>